

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра біофізики, інформатики та медичної апаратури

Силабус навчальної дисципліни
«Медична та біологічна фізика»

Обсяг навчальної дисципліни	90 годин, 3 кредити
Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни	Час і місце (номер лекційного залу, аудиторії, лабораторії, студії тощо) проведення навчальної дисципліни визначається відповідно до затвердженого розкладу занять.
Викладач(-і)	Леонід Годлевський, д.мед.н., професор, завідуючий кафедри Олександр Мандель, к.ф-м.н., доцент Андрій Пономаренко, к.мед.н., доцент Сергій Марченко, магістр, старший викладач, завуч кафедри Тетяна Приболовец, старший викладач
Контактна інформація	Е-mail: medphys@onmedu.edu.ua Очні консультації: з 14.00 до 16.00 кожного четверга. Онлайн консультації за домовленістю з викладачем.

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація зі студентами може здійснюватися через платформу Microsoft Teams, а також через електронну пошту, соціальні мережі, телефон.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення дисципліни є процеси, які відбуваються в об'єктах живої природи, перш за все, в організмі людини, і які пояснюються на основі фундаментальних законів та досягнень фізики для вирішення практичних завдань медицини.

Відповідно до навчального плану «Медична та біологічна фізика» є однією з фундаментальних дисциплін, що складають теоретичну основу підготовки фахівців вищої кваліфікації для медицини.

Пререквізити і постреквізити курсу

Навчальна дисципліна «Медична та біологічна фізика» інтегрується з такими дисциплінами як фізіологія, прикладна фізика в медицині, медична хімія, медична біологія, гігієна.

Закладає фізичні та біофізичні основи вивчення здобувачами клінічних дисциплін медичного профілю, нормальної та патологічної фізіології,

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра біофізики, інформатики та медичної апаратури

біологічної та біоорганічної хімії, біостатистики, гістології, радіології та радіаційної медицини, екології, офтальмології, оториноларингології.

Метою курсу є формування у здобувачів системи знань про базові фізичні принципи та підходи до дослідження процесів у живій природі, фізико-технічні принципи функціонування медичних і технічних пристроїв, які застосовуються в практичній медицині, використання математичних методів у біомедичних дослідженнях, які складають основу предметних компетентностей з медичної та біологічної фізики і є невід'ємною складовою професійної компетентності майбутнього лікаря та фахівця галузі охорони здоров'я, а також підґрунтям для вивчення фахово-орієнтовних природничих та клінічних дисциплін у закладах вищої медичної освіти України.

Завданнями дисципліни є:

- вивчення основ математичної обробки медико-біологічних даних;
- ознайомлення з загальними фізичними та біофізичними закономірностями, що лежать в основі процесів, які відбуваються в організмі людини;
- знайомство з характеристиками фізичних зовнішніх факторів, що впливають на організм людини, та біофізичні механізми цих впливів;
- ознайомлення з фізичними та біофізичними основами медичного матеріалознавства для протезування, імплантування тощо;
- формування представлення про призначення та принципи роботи електронної медичної апаратури, техніку безпеки при роботі з нею.

Очікувані результати

В результаті вивчення дисципліни «Медична і біологічна фізика» здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- основи математичної обробки медико-біологічних даних;
- загальні фізичні та біофізичні закономірності, що лежать в основі процесів, які відбуваються в організмі людини;
- характеристики фізичних зовнішніх факторів, що впливають на організм людини, та біофізичні механізми цих впливів;
- фізичні та біофізичні основи медичного матеріалознавства;
- призначення та принципи роботи електронної медичної апаратури, техніку безпеки при роботі з нею.

Вміти:

- проводити математичну і комп'ютерну обробку медико-біологічної інформації;
- користуватися медичною апаратурою, що застосовується у діагностиці та фізіотерапії, приладах радіометричного та дозиметричного контролю.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра біофізики, інформатики та медичної апаратури

ОПИС КУРСУ

Форми навчання

Курс буде викладений у формі семінарських занять (30 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.).

Методи навчання. У курсі використовуються словесні, наочні та інтегративні методи навчання.

Зміст навчальної дисципліни

- Тема 1. Вступне заняття. Основи теорії ймовірності.
- Тема 2. Основи математичної статистики.
- Тема 3. Математична обробка медико-біологічних даних.
- Тема 4. Обертальний рух.
- Тема 5. Механічні коливання
- Тема 6. Механічні хвилі. Акустика. Фізика слуху.
- Тема 7. Механічні властивості твердих тіл і біотканин.
- Тема 8. Основи біореології.
- Тема 9. Система внутрішнього дихання.
- Тема 10. Біомеханіка роботи серця.
- Тема 11. Основи термодинаміки. Термодинаміка біологічних систем
- Тема 12. Фізичні основи біомембранології.
- Тема 13. Біоелектричні потенціали
- Тема 14. Електричне поле. Електричний струм. Електрофорез.
- Тема 15. Магнітне поле. Фізичні основи магнітобіології
- Тема 16. Електромагнітні коливання і хвилі
- Тема 17. Медична електроніка. Система отримання медичної інформації.
- Тема 18. Інтерференція та дифракція світла. Поляризоване світло в медичних дослідженнях.
- Тема 19. Геометрична оптика. Оптичні системи ока і мікроскопа
- Тема 20. Теплове випромінювання. Термографія
- Тема 21. Елементи квантової механіки. Електронний мікроскоп.
Квантово-механічні методи дослідження біооб'єктів.
- Тема 22. Випромінювання і поглинання енергії атомами і молекулами.
Фотобіологічні процеси.
- Тема 23. Рентгенівське випромінювання. Фізичні основи рентгенодіагностики і рентгенотерапії.
- Тема 24. Радіоактивність. Фізичні основи радіодіагностики і радіотерапії.
- Тема 25. Елементи дозиметрії. Захист від дії радіації.

Перелік рекомендованої літератури

Основна:

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра біофізики, інформатики та медичної апаратури

1. Медична та біологічна фізика: підручник для студ. Вищих мед. (фарм.) навч. Заклад. / [О.В. Чалий, Я.В. Цехмістер, Б.Т. Агапов та ін.]; за ред. Проф. Чалого. ----- Вид.2-ге. — Вінниця: Нова Книга, 2017. — 528 с.
2. Медична та біологічна фізика: (навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. IV рівня акредитації) / [В. П. Марценюк та ін.] — Тернопіль: ТДМУ, 2012, 303 с.
3. Медична фізика: Підручник. — Т. 1. Динамічні і статистичні моделі /Л.А.Булавін, Л.Г.Гречко, Л.Б.Лерман, А.В.Чалий; за ред. Л.А.Булавіна. — К: ВПЦ «Київський університет», 2011. — 478 с.
4. Медична фізика: Підручник. — Т. 2. Експеримент у медичній фізиці /Л.А.Булавін, О.Ю.Актан, Ю.Ф.Забашта та ін.; за ред. Л.А.Булавіна. — К: ВПЦ «Київський університет», 2011. — 312 с.
5. Тарновська А.В. Практикум з біофізики: навч. посіб.: [для студ. вищ. навч. закл.] / А.В. Тарновська, М.Б. Галан, Н.П. Головчак, М.В. Бура, Санагурський Д.І. // Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. — 182 с.

Додаткова:

1. Intermediate Physics for Medicine and Biology / Russell K. Hobbie (Author), Bradley J. Roth. — 5th ed. — Springer Science+Business Media, 2015.
2. Compendium of Biophysics / Andrey B. Rubin First © 2017 Scrivener Publishing LLC ISBN:9781119160250
3. Biophysics: An Introduction / Roland Glaser. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2012. ISBN 978-3-642-25212-9
4. Physics in Biology and Medicine - 5th Edition / Paul Davidovits. Academic Press, 2018.
5. Membrane Structural Biology With Biochemical and Biophysical Foundations 2nd Edition / Mary Luckey, San Francisco State University, 2014
6. Biophysics: Tools and Techniques / Betty Karasek. East West Books, 2017.
7. Супрун А.Д. Теоретичні основи фізики функціонування білків. — К.: ВПЦ «Київський університет» (навчальний посібник), 2014, 142 с.
8. Ніколаєнко Т.Ю. Чисельний аналіз динамічних систем у медичній фізиці. — К.: ВПЦ “Київський університет” 2013. — 47 с.
9. Аналітичні методи досліджень. Спектроскопічні методи аналізу: теоретичні основи і методики / за ред. акад. НАНУ та НААН Д.О. Мельничука. — К.: ЦП «Компринт», 2016. — 289 с.
10. Кузема О.С., Кузема О.П. Еволюція і сучасні досягнення мас-спектрометрії (огляд) // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2015. — Вип. 11. — С. 115-119.

Інформаційні ресурси:

1. <http://amphu.org> (Медична фізика в Україні)
2. <http://uamedphys.blogspot.com> (Книги з медичної фізики)
3. <http://iopscience.iop.org/0031-9155> (Журнал “Physics in Medicine and Biology”)

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра біофізики, інформатики та медичної апаратури

4. www.mednavigator.net (Медична пошукова система)
5. <https://physicsworld.com/c/medical-physics> (Інформаційні ресурси медичної і біологічної фізики)
6. <http://iomfp.org> (Міжнародна організація медичної фізики)
7. <https://aapm.org/default.asp> (Сайт американської асоціації фізиків в медицині)
8. <https://aapm.onlinelibrary.wiley.com/journal/24734209> (Журнал «Medical Physics»)
9. <https://efomp.org> (Сайт європейської федерації медичних фізиків)

ОЦІНЮВАННЯ

До контрольних заходів належить *поточний контроль*. Поточна навчальна діяльність здобувачів контролюється на семінарських заняттях. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки здобувачів: усне опитування; тестові завдання; написання наукових повідомлень. Поточне оцінювання студентів відбувається на кожному семінарському занятті (повинно бути опитано не менше 30 % студентів). Поточна навчальна діяльність здобувача оцінюється за 4-бальною (традиційною) шкалою: “5”, “4”, “3”, “2”.

Самостійна робота здобувача, яка передбачена в програмі, контролюється і оцінюється при поточному контролі.

Як результат вивчення даної дисципліни здобувач отримує «залік», який виставляється на підставі поточної навчальної діяльності здобувача за умов: відсутності пропусків занять або вчасного їхнього відпрацювання, середнього балу за поточну навчальну діяльність не менше 3,00. Залік виставляється у кінці вивчення дисципліни на підставі поточних оцінок у вигляді середнього балу (тобто середнє арифметичне всіх отриманих оцінок за традиційною шкалою, округлене до 2 (двох) знаків після коми). Отримане середнє арифметичне з дисципліни дозволяє здійснити конвертацію в оцінку за 200-бальною шкалою для подальшого ранжування за рейтинговою шкалою (ECTS). Відповідно до отриманих балів за 200-бальною шкалою, здобувачі оцінюються за рейтинговою шкалою ECTS.

Отримання бонусних балів не передбачається.

Оцінювання результатів навчання під час підсумкового контролю (заліку)

Зміст оцінюваної діяльності	Кількість балів
Відповідь на перше теоретичне запитання	2
Відповідь на друге теоретичне запитання	2
Розрахунково-практичне завдання	1

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота здобувача передбачає підготовку до практичних занять і оцінюється як результат підготовленості до відповідного заняття.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо дедлайнів та перекладання

Дедлайни та перекладання встановлюються деканатом.

Політика щодо відвідування та запізнень

За відсутності студента на занятті або при його запізненні студент отримує відмітку н/б (не був), що потребує подальшого відпрацювання в умовленому порядку.

Використання мобільних пристроїв

Під час проведення практичних занять використання смартфона, планшету або іншого пристрою для зберігання та обробки інформації допускається лише з дозволу викладача.

Під час проведення будь-яких форм контролю використання мобільних пристроїв та аксесуарів до них суворо забороняється.

Поведінка в аудиторії

Дотримання тиші серед здобувачів на заняттях, виключення – питання здобувачів до викладача стосовно роз'яснення матеріалу; робоча дискусійна атмосфера на практичних заняттях під час опитування; дотримання етики академічних взаємовідносин.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань. Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: зниження результатів оцінювання; повторне проходження оцінювання.